

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

У СУЧАСНОМУ СВІТІ:

ПОЛІТИКА
ЕКОНОМІКА
ПРАВО
СУСПІЛЬСТВО

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЛЬВІВ, 15 ТРАВНЯ 2015 РОКУ

1

**United States of America
in the modern world: politics,
economics, law, society**

**Сполучені Штати Америки
у сучасному світі: політика,
економіка, право, суспільство**

IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV
FACULTY OF INTERNATIONAL RELATIONS
UNITED STATES STUDIES CENTER

***United States of America
in the modern world:
politics, economics, law, society***

Collection of the materials
II International Scientific and Practical Conference
(May 15, 2015, Lviv)

(Volume 1)

Lviv-2015

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ЦЕНТР АМЕРИКАНСЬКИХ СТУДІЙ

***Сполучені Штати Америки
у сучасному світі:
політика, економіка, право, суспільство***

Збірник матеріалів
II міжнародної науково-практичної конференції
(15 травня 2015 року, м. Львів)

(Частина 1)

Львів-2015

УДК 327(73)(063)
ББК Ф4 (7СПО) я431
С-73

*Друкується за рішенням
Вченої Ради факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка
від 27.04.2015 №19.*

Упорядники: Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М.
Автор обкладинки: Романюк Р. Й.
Верстка: Винниченко С. В.

С-73 **Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 1** : зб. матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М. – Львів : Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – 476 с.

*Матеріали видано за підтримки Українського Фулбрайтівського кола,
Програми імені Фулбрайта в Україні, Інституту міжнародної освіти (США).*

INSTITUTE OF
INTERNATIONAL
EDUCATION

За повного або часткового використання матеріалів збірника посилання на видання обов'язкове.

Матеріали надруковані методом прямого відтворення тексту, наданого авторами, які несуть відповідальність за його достовірність, зміст і стилістику, за правильне цитування джерел та посилання на них.

Організаційний комітет не несе відповідальності за погляди, висловлені авторами матеріалів.

Електронна версія: <http://international.lnu.edu.ua/us-conference-2015/>

© Центр американських студій
факультету міжнародних відносин
ЛНУ ім. І. Франка, 2015
© Автори статей, 2015

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	11
----------------------------	-----------

I. США У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

СЕКЦІЯ 1

<i>Бессонова Марина (Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»). <i>Антиамериканізм на пострадянському просторі: російський та український виміри</i>.....</i>	13
<i>Гавриленко Ілля (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Використання військової та економічної сили Сполученими Штатами Америки у контексті концепції «м'якої сили»</i> .....</i>	20
<i>Зазуляк Зоряна (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Амбівалентність мультилатералізму США</i> .....</i>	27
<i>Моренчук Андрій (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки). <i>Вплив Дж. Кеннана на політику США в середині ХХ століття</i> .....</i>	31
<i>Питльована Лілія (Український католицький університет). <i>Стара та нова «холодна війна» у баченні американських лівих інтелектуалів: Ноам Хомскі</i>.....</i>	36
<i>Потсхін Олександр (Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»). <i>Антиамериканізм і антисемітизм: порівняльний аналіз</i> .....</i>	45
<i>Романюк Ростислав, Романюк Наталія (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Гегемонічна (ре)структуризація сучасної міжнародної системи: онтологічний статус США</i> .....</i>	55
<i>Федуняк Сергій (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича). <i>Проблема політичного лідерства США в умовах кризи міжнародної системи</i> .....</i>	59
<i>Ціватий Вячеслав (Дипломатична академія України при МЗС України). <i>Дипломатія і дипломати США ХХІ ст.: професійна майстерність, модель і кар'єра (досвід для України)</i> .....</i>	65
<i>Шеренговський Дмитро (Український католицький університет). <i>Чинники використання США збройної сили для захисту прав людини</i>.....</i>	74

I. США У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

СЕКЦІЯ 2

<i>Богданова Тетяна, Шпаковська Юлія (Чорноморський державний університет імені Петра Могили). <i>Еволюція міжамериканської системи відносин у 1970-х – першій половині 1980-х років</i> .....</i>	77
<i>Бут Станіслав (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Російсько-китайське стратегічне партнерство як виклик глобальному лідерству США</i> .....</i>	80
<i>Зубаренко Ірина (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). <i>Американсько-єгипетські відносини за часів президентства Хосні Мубарака</i>.....</i>	84

Комарницький Михайло (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Перспективи розвитку співпраці США з АСЕАН у XXI столітті</i>	95
Корольова Альона (Дипломатична академія України при МЗС України). <i>Співробітництво Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу щодо формування енергетичної політики у рамках Енергетичної Ради</i>	98
Криворучко Наталія (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника). <i>Клієнтелізм чи асиметричне партнерство: дилеми чесько-американських відносин</i>	102
Матлай Любава (Національний університет «Львівська Політехніка»). <i>Двосторонній політичний альянс США та Республіки Корея (1953-2015)</i>	115
Мітрофанова Оксана (Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»). <i>Асиметричне стратегічне партнерство зі США провідних країн Північноатлантичного альянсу</i>	121
Плевако Ігор (Національний університет «Острозька Академія»). <i>Інструменти геополітичного позиціонування США у латиноамериканському регіоні</i>	129
Подворна Олена (Національний університет «Острозька Академія»). <i>Політика Сполучених Штатів щодо Арктики в XXI столітті</i>	133
Яремко Марта (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Американський вектор зовнішньої політики Югославії: 1948-1951 рр.</i>	139
Czulda Robert (University of Łódź, Poland). <i>Europe's place in the military security policy of the United States. A diminishing partnership?</i>	142

II. НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ США

СЕКЦІЯ 3

Гуторов Андрій (Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»). <i>Розвиток інтеграції та концентрації в аграрному секторі економіки США</i>	148
Дугінець Ганна, Головня Юлія (Київський національний торговельно-економічний університет). <i>Вплив глобальних ланцюжків створення вартості на економіку США</i>	152
Запроводиук Анастасія (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана). <i>Динаміка і тенденції корпоративного венчурного інвестування в світі та США</i>	160
Клиновий Дмитро, Петровська Ірина (Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», Київський університет ринкових відносин). <i>Сучасні форми та засоби забезпечення сталого природокористування у США</i>	165
Костирко Лідія, Брікман Тетяна (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Северодонецьк). <i>Досвід державно-приватного партнерства США і можливості його використання в Україні</i>	170

Лихолат Світлана (Львівський державний університет внутрішніх справ). <i>Аналіз малого бізнесу в США та Україні: реалії та перспективи</i>	175
Мисака Ганна (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Регулювання фондового ринку в умовах кризи: досвід США</i>	179
Носова Євгенія (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Використання досвіду США в реформуванні системи оподаткування доходів фізичних осіб</i>	186
Родіонова Тетяна (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). <i>Адаптація зовнішніх позицій як результат політики кількісного пом'якшення США та інших розвинених країн</i>	189
Ситницький Максим (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Key factors of successful management of the USA companies</i>	192
Соломатіна Тетяна, Хромяк Василь (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк, Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Соколовського НААН). <i>Державна підтримка галузі рослинництва у США та Україні: направленість, можливості та перспективи</i>	195
Черкас Наталія (Львівська комерційна академія). <i>Income inequality determinants in the USA compared to European countries</i>	200
Якубовський Сергій (Одеський національний університет імені І.І. Мечникова). <i>Чинники надвисоких прибутків американських прямих інвесторів за кордоном</i>	203
Янишина Анна (Київський університет ринкових відносин). <i>Modern sustainable development concept implementation trends: US-related issues</i>	207

III. ПРАВОВА СИСТЕМА І ДЕРЖАВНЕ/ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ США

СЕКЦІЯ 4

Головко-Гавришева Оксана (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Правові аспекти визначення ринку в антихестівському законодавстві США</i>	210
Гришук Оксана (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Американський правовий реалізм як філософсько-правова течія</i>	214
Діковська Ірина (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Можливість вибору недержавних правових норм для регулювання міжнародних приватних договорів за правом США</i>	217
Калганова Олена (Національний університет державної податкової служби України). <i>Федеральні правозастосовні відомства в США</i>	225
Кондра Михайло (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Угоди із правосуддям як правовий засіб для боротьби із злочинністю крізь призму рівності осіб перед законом: досвід США</i>	233
Кривенчук Марія (Ужгородський національний університет). <i>Еутаназія в Сполучених Штатах Америки</i>	238

Ладиченко Віктор (Національний університет біоресурсів і природокористування України). <i>Установча влада у конституційному устрої США</i>	241
Місінкевич Анна (Хмельницький університет управління та права). <i>Comparative and legal analysis of regulation for land reclamation in Ukraine and in the USA</i>	244
Нестеренко Оксана (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого). <i>The legal framework of whistleblower protection at the intelligence community in the U.S.</i>	247
Пастух Анна (Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України). <i>Правове регулювання вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива у США</i>	251
Софінська Грина (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Громадянство США: конституційно-правовий інститут, явище чи «американська мрія»?</i>	255
Сунрун Тетяна (Національний університет державної податкової служби України). <i>Загальна характеристика судової системи США</i>	263
Теличко Марія (Національний університет «Львівська політехніка»). <i>Зарубіжний досвід державної реєстрації прав власності на нерухоме майно (На прикладі Сполучених Штатів Америки)</i>	269
Bell Patrick (George Washington University, USA). <i>The development of performance measurement in the United States: a conceptual overview</i>	273

IV. СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА США

СЕКЦІЯ 5

Алексєєва Ірина (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Identity play through a standup comedian's eyes</i>	277
Колодій Антоніна (Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України). <i>Особливості мультикультуралізму та двомовності у США</i>	285
Кріцберг Роман (Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій). <i>American English in the 19th century and cultural environment</i>	302
Лагодзінська Юлія (Національна академія внутрішніх справ). <i>Concept of democracy through prism of Walt Whitman's literary works</i>	312
Левченко Лариса (Державний архів Миколаївської області, Чорноморський державний університет імені Петра Могили). <i>Дослідження архівної справи в США та переосмислення внеску Ернста Максиміліана Познера</i>	319
Лозова Ганна, Клименко Вікторія (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний авіаційний університет). <i>Історичні передумови формування та розвитку середнього класу в США: уроки для України</i>	329
Наталевич Наталія (Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка). <i>Культура міжособистісних взаємин у постмодерному суспільстві США</i>	337

Осін Вадим (Академія митної служби України). <i>Мотивація вибору професії в американській політології</i>	341
Перга Тетяна (Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»). <i>Екологічна політика адміністрації Барака Обами: національний та глобальний контекст</i>	350
Смаль Валентина (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). <i>Сполучені Штати Америки у міжнародному туризмі</i>	360
Федина Софія (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Особливості формування та розвитку української громади у США</i>	364
Чабанна Маргарита (Національний університет «Києво-Могилянська Академія»). <i>Мовно-етнічна ідентичність населення США: політичні та соціально-економічні аспекти</i>	368
Harzowski Mateusz (University of Wroclaw, Poland). <i>Impact of the sixties on a modern American society – analysis of chosen problems</i>	374

IV. СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА США

СЕКЦІЯ 6

Гарматій Ольга (Національний університет «Львівська політехніка»). <i>Інформаційне агентство Associated Press: американське «громадянство» та статус глобальної новинневої мережі</i>	377
Леськів Олег (Львівський національний університет імені Івана Франка). <i>Реформування інституту соціальної реклами за умов військової боротьби: американський досвід та вітчизняні реалії</i>	386
Лютянська Наталія (Чорноморський державний університет імені Петра Могили). <i>Національна концептосфера американців та її відображення у мас-медійних дискурсивних практиках</i>	390
Покляцька Валерія (Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»). <i>Офіційна риторика наддержав щодо країни-суперника в період загострення американсько-радянських відносин (1979-1987 рр.)</i>	396
Романюк Світлана (Рівненський державний гуманітарний університет). <i>Маніпулятивні стратегії і тактики в американському комерційному журнальному рекламному дискурсі</i>	405
Сицук Олексій (Київський національний університет імені Тараса Шевченка). <i>Перспективи американської концепції "операцій впливу" (influence operations)</i>	414
Терецук Віталій (Університет економіки та права «КРОК»). <i>Інституційні аспекти розвитку інформаційної стратегії США у зовнішньополітичній сфері</i>	419
Терецук Марина (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки). <i>Національний брендинг як інструмент забезпечення національних інтересів: досвід США та перспективи для країн ЦСЄ</i>	424

IV. СУСПІЛЬСТВО І КУЛЬТУРА США

СЕКЦІЯ 7

- Дмитрієва Олеся** (Донбаський державний педагогічний університет, м. Слов'янськ). *The peculiarities of middle school health promotion in the United States of America: the lessons the Ukrainians can learn from the American positive experience* 429
- Долінська Наталія** (Львівський національний університет імені Івана Франка). *Сучасні форми та завдання менторства в університетах США* 437
- Ковальчук Олена** (Луцький національний технічний університет). *Автономний менеджмент в школах США* 442
- Куць Тетяна** (Національний університет біоресурсів і природокористування України). *Напрями аграрної економічної освіти в США за результатами стажування в рамках програми FER* 450
- Скорик Богдана** (Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка). *Освітній потенціал козацької доби в працях учених української діаспори США XX-XXI століття* 453
- Терепищій Сергій** (Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова). *Higher education in the United States: current challenges and innovative trends* 458
- Федоренко Світлана** (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»). *Зміст загальноосвітньої гуманітарної складової вищої освіти в американських державних університетах* 461
- Чаграк Наталія** (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника). *Освітні програми для людей третього віку у США* 469

І. США У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

СЕКЦІЯ 1

АНТИАМЕРИКАНІЗМ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ: РОСІЙСЬКИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІРИ

МАРИНА БЕССОНОВА

*кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень
ДУ "Інститут всесвітньої історії НАН України"*

Анотація. У статті здійснено спробу виявити спільні та відмінні риси антиамериканізму у пострадянських Україні та Росії. Визначено присутність так званого "старого" (радянського) та "нового" (пострадянського) антиамериканізму. Відзначено, що в Україні антиамериканізм є більш поміркованим, ніж у Росії, в якій він став однією з основ державної політики.

Ключові слова: США, Україна, Росія, антиамериканізм, пострадянський простір.

Summary. There was made an attempt to identify the common features of anti-Americanism in post-Soviet Ukraine and Russia. The presence of so-called "old" (Soviet) and "new" (post-Soviet) anti-Americanism were determined. It was noted that anti-Americanism in Ukraine is more moderate than in Russia, where it became one of the foundations of public policy.

Key words: USA, Ukraine, Russia, anti-Americanism, post-Soviet space.

У сучасному світі антиамериканізм (сукупність негативних та критичних поглядів на США у цілому, політику їх уряду та на американське суспільство, що спостерігаються у суспільно-політичній та громадській думці держав світу) став доволі поширеним феноменом. Дослідження його різноманітних проявів та форм, специфіки в окремих країнах та регіонах має не тільки науково-теоретичне, а й важливе практичне значення. Це пов'язано передусім з тим, що критика та негативні погляди щодо американської політики та суспільства стають одним з маніпулятивних механізмів (інструментів), які використовуються не тільки у зовнішній, а й у внутрішній політиці окремих держав.

Останнім часом вивчення антиамериканізму стає доволі популярним. На початку XXI ст. вже проведено низку різноманітних досліджень, серед яких можна побачити історичні, політологічні, філософські, соціологічні та навіть філологічні праці. Серед наукового доробку у царині

вивчення антиамериканізму є варіанти класифікації його основних типів, аналіз причин його виникнення у різних регіонах світу; досліджені фактори, що впливають на його активізацію у той чи інший період. Такі роботи, як правило, ґрунтуються на великій кількості історичних та статистичних фактів, тим не менш – вони є переважно політологічними, публіцистичними або соціологічними.

Феномен антиамериканізму на пострадянському просторі має свою специфіку, пов'язану передусім зі спадщиною Холодної війни та тим впливом, який мало ідеологічне протистояння на усі сторони життя радянського суспільства. Завершення біполярного протистояння та розпад СРСР не мали наслідком повного зникнення радянських традицій світосприйняття. Тож антиамериканізм, як одна зі складових цих традицій, так само не зник остаточно.

Слід зауважити, що комплексний аналіз антиамериканізму на пострадянському просторі має включати усі без винятку республіки колишнього СРСР. Втім, у даній публікації здійснено спробу оглянути його на прикладі двох країн: України та Росії. Ця робота не претендує на всеохоплюючий аналіз, тож акцент буде зроблений на виокремленні певних особливостей. Одразу зазначимо, що в українському та російському проявах антиамериканізму можна побачити як спільні (детерміновані спільним радянським минулим), так і відмінні (зумовлені різним політичним, культурним, економічним розвитком у пострадянську добу) риси.

Перш за все звернемо увагу на те, що російські за походженням автори Е. Ширяєв та В. Зубок (з 1990-х рр. живуть та працюють у США та Великій Британії), аналізуючи антиамериканізм у Росії, виділяють його “старий” (радянський) та “новий” (пострадянський) варіанти [1, с.3]. Перш, ніж трохи деталізувати інтерпретації таких варіантів антиамериканізму, зазначимо, що цей підхід доцільний при розгляді цього феномену і в інших країнах пострадянського простору, у тому числі і в Україні.

“Старий” (радянський) антиамериканізм базувався на критиці внутрішньої політики Сполучених Штатів, соціальної несправедливості в американському суспільстві, на викриванні імперіалістичного характеру їх зовнішньої політики. Це було невід’ємною частиною радянських інтерпретацій як історії США, так і тогочасного стану міжнародних відносин. Окрім цього, антиамериканські погляди становили ідеологічне підґрунтя у системі радянської освіти, наукових дослідженнях та інформаційній практиці на теренах всього Радянського Союзу. За класифікацією інших дослідників такий тип антиамериканізму називають “антикапіталізм” (американський дослідник П. Холландер [2, с.444]), або “радикальним антиамериканізмом” (його колеги П. Катценштейн та Р. Кеохан [3, с.33]). Характерною рисою останнього є спрямування не тільки на критику, а

й на послаблення, трансформацію чи навіть руйнування політичних та економічних інституцій США.

“Новий” (пострадянський) антиамериканізм поєднує у собі риси “ліберального”, “соціального”, “суверенно-націоналістичного” антиамериканізму (за П. Катценштайном та Р. Кеоханом [3, с.33]), або ж так званого “протесту проти сучасності” (за П. Холландером). Означені типи антиамериканізму спрямовані на засудження США за те, що вони не живуть за тими демократичними принципами, які проголошують (“ліберальний”); на критику американського внутрішнього політичного устрою, в якому на першому місці стоїть вигода, а не саме суспільство (“соціальний”); на неприйняття США та їх зовнішньої політики, що загрожує суверенітету та національним або політичним ідентичностям інших народів (“суверенно-націоналістичний”). Стосовно “протесту проти сучасності”, то вона спрямована проти глобалізації, вестернізації, американізації світу, уособленням чого є Сполучені Штати та їх культурний, політичний, економічний вплив на міжнародну спільноту.

З огляду на те, що Росія позиціонує себе на міжнародній арені як спадкоємиця СРСР, цей підхід поширювався та продовжує поширюватися російськими офіційними особами і для внутрішньо-російського вжитку, спочатку спробуємо охарактеризувати певні особливості саме цієї країни.

Е. Ширяєв та В. Зубок у своїй роботі виокремлюють три основні “фази” (етапи/періоди) еволюції російського антиамериканізму. При цьому перехід від “старого” до “нового” антиамериканізму відбувся через своєрідну фазу так званого “медового місяця” [1, с.2-3]. “Старий” антиамериканізм, який був результатом офіційної ідеології часів СРСР, становив першу фазу, упродовж якої увага радянського суспільства акцентувалася на змаганні з США та неприйнятті усього “американського”. “Медовий місяць” (кінець 1980-х – перша половина 1990-х рр.), був другою фазою, для якої було характерним зникнення “старого” антиамериканізму, послаблення негативних та прояви позитивних поглядів щодо США. “Новий” антиамериканізм (з кінця 1990-х рр.) знаменував собою третю фазу, перехід до якої був спричинений як низкою внутрішньополітичних та економічних факторів, так і станом російсько-американських відносин та міжнародним становищем.

Хоча робота згаданих авторів доведена до виборів 2000 р., коли президентом Росії вперше став В. Путін, можна вважати, що остання фаза триває у Росії і дотепер. Інші автори, які тією чи іншою мірою розглядали антиамериканізму у Росії, також відзначають першу половину 1990-х рр. як період найбільш позитивного ставлення росіян до США та датують початок зростання негативних оцінок саме з кінця 1990-х рр. [4, с.224].

Серед причин зростання антиамериканізму в Росії, які обґрунтовано наводяться як російськими, так і зарубіжними дослідниками, можна

виокремити політичні, безпекові, економічні, соціальні, культурні, ідеологічні, релігійні тощо. Втім, переважна більшість експертів пояснює активізацію антиамериканізму у пострадянській Росії домінуванням здебільшого внутрішніх факторів, а саме невиправданими сподіваннями росіян та офіційної влади Російської Федерації щодо США.

У зв'язку з цим, варто звернути увагу на два наступних факти, які являють собою специфіку “нового” російського антиамериканізму.

По-перше, з початку 2000-х рр. відбувся його перехід та закріплення на “державному” рівні. Свідченням чого стала не тільки активізація антиамериканської пропаганди у російських мас-медіа, а й відображення цього у державній політиці (справа Сноудена; “антисирітський закон”; конфліктна ситуація навколо нового посла США у Росії М. Макфола; інформаційна війна проти Сполучених Штатів у “Russia Today”, “Russia Beyond the Headlines”). За спостереженнями експертів, російська влада культивує анти західні та антиамериканські погляди у суспільстві з метою більшої консолідації суспільства [5]. США перетворилися у своєрідного “цапа-відбувайла”, на якого російська влада переносить свої помилки та невдачі. Підтверджують це і соціологи. Згідно результатів спільного російсько-американського проекту Лабораторії порівняльних соціальних досліджень на базі Вищої школи економіки (Санкт-Петербург) зростання негативного ставлення до США у 2000-х рр. у Росії стало здебільшого результатом інформаційного впливу з боку російських еліт, які переслідували конкретні політичні цілі [6].

По-друге, негативне ставлення щодо США стало характерним не тільки для офіційної риторики, а й для сприйняття широкими верствами російського населення. Починаючи з кінця 1990-х рр. антиамериканські настрої не були домінуючими серед росіян. Підтвердженням цьому є цифри різноманітних соціологічних опитувань, проведених як російськими, так і зарубіжними дослідницькими центрами у 2002-2013 рр. Хоча їх результати і різняться між собою, тим не менш вони ілюструють загальну тенденцію: росіян, позитивно налаштованих щодо США більше ніж тих, хто ставиться до Америки негативно (позитивно від 48 до 55 %, негативно від 30 до 39 %) [7, с.339]. Події в Україні 2013-2014 рр. (Євромайдан та Революція гідності), які сприймаються російським населенням як “американський проект”, стали своєрідним каталізатором для максимального зростання масового негативного ставлення до США. Так, за даними Левада-Центру січень 2015 р. став піком масової антиамериканської ненависті – 81 % респондентів продемонстрували негативне ставлення до США (на питання “Як Ви ставитеся зараз до Сполучених Штатів Америки?” 42 % обрали відповідь “в основному погано”, 39 % – “Дуже погано”) [8]. Результати цих та інших соціологічних досліджень підтверджують висновки дослідників про те, що це є результатом російської державної інформаційної політики.

Своєрідне поєднання “офіційного” (“державного”) та “неофіційного” (“народного”) антиамериканізму простежується і у штучному підігріванні місцевого патріотизму через неприйняття Америки. За визначенням аналітиків, основою сучасного офіційного патріотизму у Росії стає саме антиамериканізм. Специфікою Росії у цьому контексті стає те, що негативна оцінка Сполучених Штатів присутня як у лівих, так і у правих сил. І, якщо праві демонструють “новий” антиамериканізм, то ліві здебільшого реанімують “старий”.

Україна, так само як і Росія, демонструє наявність як “старого”, так і “нового” антиамериканізму. Як і в інших країнах світу, найчастіше негативною риторикою щодо США користуються ліві сили з метою привернути до себе увагу виборців [9, с.114-115]. Цілком зрозуміло, що критика “імперіалістичної Америки” є складовою традиційної марксистсько-ленінської ідеологічної картини світу та проявами “старого” антиамериканізму. Усталені “образи” часів Холодної війни знаходять своїх прибічників переважно серед осіб похилого віку, для яких означена картина світу у чорнобілих кольорах є звичною: є чітко визначений ворог – світовий імперіалізм на чолі із США та його локальні “поплічники”. Новими акцентами, які можна простежити у сучасних комуністів та соціалістів є те, що вони закликають не знищити США, а тільки боротися з їх впливом та присутністю в Україні [9, с.115]. Окрім того, з метою розширення своїх прибічників за рахунок молодого покоління намагаються запозичувати й американські політичні технології та досягнення у сфері комунікації.

Звернемо увагу на існуючі суттєві особливості сучасного українського антиамериканізму. Так, в Україні традиційним є більш позитивне сприйняття США, ніж у Росії. Це пов’язано у першу чергу з українською діаспорою та її активною допомогою у роки незалежності [10]. Іншою причиною є проголошена багатовекторність зовнішньої політики України, яка в усі роки незалежності, окрім періоду 2014-2015 рр. балансувала до останнього часу між Заходом, і Сходом, та ніколи не містила проявів яскравого антиамериканізму.

Специфікою “нового” українського антиамериканізму стала його найбільша активізація в часи Помаранчевої революції (2004 р.) та Євромайдану з Революцією Гідності (2013-2014 рр.).

В ході президентської кампанії та Помаранчевої революції 2004 р. антиамериканські виступи акцентувалися навколо одного з кандидатів, а саме В. Ющенка, з яким пов’язували проамериканські та прозахідні пріоритети у його майбутній міжнародній діяльності. Це стало підґрунтям для використання проти нього антиамериканських гасел та штампів, а також і візуальних образів часів Холодної війни.

Президентська передвиборча кампанія 2004 р. стала певним вододілом в Україні в оформленні своєрідного поділу суспільства по лінії Захід-

Схід, одним з вимірів якого власне було ставлення до США. Як правило ті, хто висловлює антиамериканські погляди – є прихильниками євразійської інтеграції, на протилежну євроатлантичній. Окрім того, антиамериканські висловлювання стали своєрідним маркером проросійських уподобань.

Треба відмітити і суто маніпулятивний характер використання антиамериканських закликів, що закріпився в українській політиці після подій 2004 р. Так, ліві сили втратили своєрідну монополію на використання антиамериканських гасел під час виборів, бо їх почали застосовувати і представники правих партій, які користувалися переважною підтримкою населення Сходу та Півдня України. Слід відзначити наявність такого парадоксу, що використовуючи проти своїх опонентів звинувачення у співпраці з США, такі партії самі користувалися допомогою американських політтехнологів.

Окрім того, задекларовані під час передвиборчої кампанії антиамериканські погляди не завжди втілюються у життя. Прикладом можна навести невідповідність антиамериканської риторики лідера КПУ П. Симоненка та пропозиції щодо “налагодження” (2002 р.) та “поглиблення” (2004 р.) співробітництва з Сполученими Штатами Америки, вміщені ним у двох версіях законопроекту “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України” [9, с.115]. Отже, антиамериканізм в Україні є здебільшого декларативним та він не став складовою державної політики, як це сталося у Росії.

Події 2013-2015 рр. в Україні продемонстрували чітку антиамериканську риторику ярих прибічників Росії. При цьому, здебільшого можна було спостерігати випадки у бік США у контексті традицій “старого” антиамериканізму. Негативне ставлення до США стало своєрідним показником домінування радянських стереотипів часів Холодної війни.

Як вже згадувалося, на відміну від Росії, антиамериканські настрої ніколи не були домінуючими в Україні. Станом на березень 2015 р. у контексті загострення українсько-російських відносин українці демонструють здебільшого проамериканські уподобання (за результатами опитування Центру Разумкова позитивне ставлення до США виявило 53,5 % респондентів [11]).

В цілому, антиамериканізм у кожній з країн, які розглядалися у даній статті, має свою специфіку. Формування нових якостей цього феномену у пострадянський період було спричинено різними факторами – як внутрішніми, так і зовнішніми, комбінація яких і визначає особливості антиамериканізму в Україні та Росії. Спільним для цих країн є збереження радянських традицій негативного ставлення до США (“старий” антиамериканізм), активізація антиамериканської риторики під час виборчих кампаній, маніпулятивний характер (прояви “нового” антиамериканізму). Декларативні антиамериканські заяви, що використовуються політичними силами у кожній з держав, у першу чергу спрямовуються на власне населення з

метою: активізувати електорат під час виборів, розтлумачити причини буксування реформ або пояснити невдачу зовнішню політику. Важливою відмінністю між Україною та Росією стало те, що в останній – антиамериканізм став по суті державною політикою, яка за допомогою ЗМІ сприяла масовій підтримці негативного ставлення до США з боку російського населення.

Список використаних джерел:

1. Shirayev E., Zubok V. *Anti-Americanism in Russia: From Stalin To Putin* / E. Shirayev, V. Zubok. – Palgrave Macmillan, 2000.
2. Hollander P. *Anti-Americanism: Irrational and Rational* / Paul Hollander. – New Brunswick: Transaction Publishers, 1995.
3. Katzenstein P., Keohane R. *Varieties of Anti-Americanism: A Framework for Analysis // Anti-Americanisms in World Politics* / Ed. by P. Katzenstein, R. Keohane. – Cornell University Press, 2007. – P. 9-38.
4. Connor W. *Anti-Americanism in Post-Communism Russia* / W. Connor // *Understanding Anti-Americanism: its origins and impact at home and abroad* / Ed. by P. Hollander. – Chicago: Ivan Dee Publisher, 2004. – P.214-235.
5. Birnbaum M. *Russia's anti-American fever goes beyond the Soviet era's* / Michael Birnbaum // *The Washington Post*. – 08 March. – 2015.
6. Соколов Б. Ресентимент и негативное отношение к США: динамика настроений российских элит и масс в 1993-2009 годах [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://lcsr.hse.ru/news/80513333.html>
7. Бессонова М.М. Спадщина біполярної системи міжнародних відносин: антиамериканізм на пострадянському просторі (на прикладі Білорусі та Росії) // Актуальні проблеми всесвітньої історії: аксіологічні та культурно-історичні засади державотворення: збірник наукових праць / За загальною редакцією Доктора історичних наук, проф. Кудряченка А.І. // Державна установа “Інститут всесвітньої історії НАН України”. – К.: Вид-во “Фенікс”, 2013. – С. 333-344.
8. Отношение к другим странам. Левада-Центр // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.levada.ru/02-04-2015/otnoshenie-k-drugim-stranam>
9. Бессонова М.М. Антиамериканські гасла під час виборчих кампаній у незалежній Україні / Бессонова М.М. // *Гілея*. – К., 2012. – Вип. 63. – С. 113-117.
10. Чи захворіє Україна на “російський антиамериканізм”? / *Geostrategy* – [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://geostrategy.ua/node/350>
11. Результати соціологічного дослідження “Зовнішньополітичні орієнтації громадян України // [Електронний ресурс] – Режим доступа: http://www.razumkov.org.ua/ukr/news.php?news_id=615